ДАВЕДКА
да заданняў гарадскіх, раённых алімпіяд
па вучэбных прадметах “Беларуская мова” і “Беларуская літаратура”

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	5	5	5	5	4	6	5	5	5	5	50

VII клас

Заданне 1. Адкажыце на пытанні.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

1. Як вы назавяце чалавека, які атрымлівае пісьмы: адрасант ці адрасат? Што абазначае другое паняцце? *адрасант (адпраўнік — той, хто перадае (адпраўляе) інфармацыю) і адрасат (атрымальнік — той, хто яе атрымлівае).*
2. Знайдзіце лішняе слова ў ліку пералічаных і растлумачце свой выбар: дактыль, ямб, метафара, харэй, анапест, амфібрахій? *(метафара – сродак мастацкай выразнасці (троп), астатняе – стопы).*
3. Закончыце фармулёўку: Арфаграфія — раздзел навукі аб мове, у якім вывучаюцца *(правілы напісання слоў і іх частак).*
4. На плошчы Незалежнасці ў Мінску пабудаваны фантан “Беларусь”. Яго ўпрыгожваюць тры бронзавыя птушкі на вянку з калосся, якія сімвалізуюць нашу краіну. Якія птушкі “ўзлятаюць” з цэнтральнай і найбуйнейшай плошчы сталіцы Беларусі? (*Буслы*)
5. Узгадайце пісьменнікаў (паэтаў)–юбіляраў 2022 года. Запішыце прозвішча і імя (псеўданім) аднаго з іх. *(Я.Брыль, Я.Купала, М.Танк, Я.Колас і інш.)*

Заданне 2. Падайце арфаграфічны запіс слоў, што прыведзены ў транскрыпцыі.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

[лантшафт]	*ландшафт*
[дз’ас’атка]	*дзясятка*
[спачына]	*спадчына*
[йім’іч]	*імідж*
[б’эларуск’і]	*беларускі*

Заданне 3. Аднавіце ўстойлівыя спалучэнні па іх агульным значэнні, пачынаючы са слова глядзець.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

“падманваць каго-небудзь, гаворачы няпраўду”	вешаць	вешаць лапшу
“аднабакова, шаблонна ацэньваць, характарызаваць каго-небудзь”		вешаць ярлык(і)
“даходзіць да моцнага адчаю, маркоціцца, сумаваць”		вешаць нос (галаву)
“нагаворваць на каго-небудзь, лаяць, абвінавачваючы ў чым-небудзь”		вешаць сабак
“без апетыту, неахвотна”		як (што) на плот (пляцень) вешаць

Заданне 4. Папрацуйце перакладчыкамі. Перакладзіце фрагмент анатацыі на кнігу Я. Баршчэўскага “Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях” на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 5

За кожную памылку (любога тыпу) ад максімальнай колькасці балаў адымаецца 0,1 бала, але павінна атрымацца не менш за 0 (нуль) балаў.

Прыкладны пераклад. *Гэту (гэтую) кнігу можна назваць энцыклапедыяй беларускага народа, яго фальклору і традыцый. У вельмі даступнай і часта дасціпнай форме аўтар паказвае вераванні жыхароў паўночнай Беларусі. Гісторыі, што перадаваліся з вуснаў у вусны, ператварыліся ў легенды і паданні, якім свята верылі, якімі кіраваліся (якіх трымаліся). Апавяданні (аповеды), якія прыйшлі са старадаўніх (старажытных) часоў, былі для аўтара гісторыяй гэтай зямлі, характару і пачуццяў беларусаў.*

Заданне 5. Устанавіце адпаведнасць паміж выдзеленымі парамі слоў у першым слупку і іх сэнсавай характарыстыкай ў другім. Адказ запішыце, спалучыўшы лічбу і літару (напрыклад: А1, Б2, В3, Г4).

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 бал – за кожны правільны адказ).

Адказ: А2,Б1,В3,Г4

Заданне 6. Прачытайце загадкі, знайдзіце ў іх прыметнікі і запішыце іх у другі слупок. Вызначце, разрад прыметніка па значэнні і яго сінтаксічную ролю.

Максімальная колькасць балаў – 6 (0,5 бала – за кожную правільна запоўненую клетку).

Загадка	Прыметнік	Сінтаксічная роля	Разрад прыметніка па значэнні
Два браты пузатыя на гару бягуць.	*пузатыя*	*азначэнне*	*якасны*
Ляжыць на зямлі паніч, ён доўгі, як біч.	*доўгі*	*выказнік*	*якасны*
Каціліся каточкі па ліпавым масточку, як убачылі зорку, дык шмыг у норку.	*ліпавым*	*азначэнне*	*адносны*
У нашай кавалісі сабакі дужа ліхі – ні адбіцца, ні адбараніцца, ані хлеба даць.	*ліхі*	*выказнік*	*якасны*

Заданне 7. Пастаўце адпаведныя знакі ў пустыя клеткі табліцы. Пры адказе "так" пастаўце знак "+", пры адказе "не" – пастаўце "–".

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

№	Пытанне	Адказ
1.	Колькаснае значэнне маюць не толькі лічэбнікі, але і некаторыя словы іншых часцін мовы: назоўнікі, прыметнікі, дзеясловы.	+
2.	Словы, што ўваходзяць у склад фразеалагізма, з'яўляюцца адным членам сказа.	+
3.	Пры скланенні састаўных колькасных лічэбнікаў змяняецца толькі апошняе слова.	–
4.	Паэма — невялікі празаічны твор, у якім услаўляюцца веліч-ныя або незвычайныя падзеі, што моцна ўсхвалявалі аўтара, расказваецца пра гераічныя ўчынкі і подзвігі выдатных людзей, паэтызуюцца моцныя, выключныя характары.	–
5.	Мастацкая ідэя – жыццёвая з'ява або кола з'яў, пра якія ідзе размова ў творы.	–

Заданне 8. Вызначце марфему, у склад якой уваходзяць гукі, што абазначаюцца ў прапанаваных словах выдзеленай літарай.

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 бала – за кожную правільна вызначаную марфему).

Слова	Прыстаўка	Корань	Суфікс	Канчатак	Постфікс
Узор: звярнуцца					+
вадзіцель			+		
шасцісот				+	
чагосьці				+	
запісаць			+		
зробіць				+	
паднесці	+				
дадому			+		
ударыць		+			
усміхнуцца					+
двумастамі				+	

Заданне 9. Запоўніце табліцу.

Максімальная колькасць балаў – 5(0,5 бала – за кожную правільна запоўненую клетку).

Назва твора	Аўтар	Персанаж	Мастацкі змест	Жанр
“Курган”	Янка Купала	Гусляр	Праблема мастака і мастацтва ў жыцці народа	*Паэма*
“Насцечка”	*Кузьма Чорны*	Серж	Бацькі і дзеці: праблемы гуманнасці, высакароднасці, сумленнасці	Аповесць
“Салодкія яблыкі”	*Вячаслаў Адамчык*	Тонік, Арсенік	Вайна праз прызму дзіцячага ўспрымання	*Апавяданне*
“Сябры”	Алена Васілевіч	Лёня і Грыша	*Нізкія пачуцці не павінны перакрэсліваць сяброўства. Усведамленне цаны дружбы.*	*Апавяданне*
“Незагойная рана”	*Васіль Быкаў*	Тэкля	Вайна нанесла невылечныя раны маці, якая не дачакалася свайго сына	Апавяданне

Заданне 10. Адзначце, якія вобразна-выяўленчыя сродкі падкрэслены ў прапанаваных вершаваных радках.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

Вершаваныя радкі	Вобразна-выяўленчы сродак (троп)
Як матулька, вярба Хіліць голаў над ім. Якуб Колас	*параўнанне*
Вятрыска шаптаў яго з лісцем між гаю — кахаю, кахаю... кахаю, кахаю... Данута Бічэль	*метафара (адухаўленне)*
Адхінае вечар тонкія мярэжы… Паўлюк Трус	*эпітэт*
Навакол усё паветра ў струнах сонца залатых… Максім Багдановіч	*эпітэт*
Ляжыць на стале маім бохан — Па зярнятку з вякоў назапашаны, У дзяжы ліхалеццяў заквашаны… Мікола Арочка	*метафара*